

ӨЛЗИЙТ СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН
ХОРООНЫ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

2020 оны 08 сарын 07 өдөр

Улаан уул

НЭГ. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

1.1 Орлоготой иргэн

- 1.1.1 Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжиж, Иргэд ААН-ийг “Орон нутгийн хөгжлийн сан болон бусад зээл хөтөлбөрт хамруулан зээл олгоход дэмжлэг үзүүлнэ.
- 1.1.2 Өрхийн оёдлын цех дэмжих хөтөлбөрийг суманд хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.3 Хөдөө орон нутгийн хүн амын хөдөлмөр эрхлэх тэгш боломжийг бүрдүүлнэ.
- 1.1.4 Иргэдийн туршлага ур чадварт түшиглэн хувиар хөдөлмөр эрхлэх боломжийг дэмжин, шаардлагатай техник тоног төхөөрөмжийн хөнгөлөлттэй зээлд хамруулна.

1.2 Хуримтлалын нэгдсэн сан ба орон сууцтай өрх

- 1.2.1 Суманд орон сууцыг барьж, аж ахуйн нэгж, иргэдийг дэмжиж ажиллана.
- 1.2.2 Хөдөлмөрийн зах зээлийн судалгааг хийж, орчин үеийн хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн шинэчлэн бодлого боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

1.3 Эрүүл иргэн

- 1.3.1 Эрүүл мэндийн оношилгооны чадавхыг дээшлүүлж эмч, мэргэжилтнийг нарийн мэргэжлээр бэлтгэн, иргэн бүр эрүүл мэндийн бүрэн оношилгоонд жил бүр заавал хамрагдах тогтолцоо бүрдүүлнэ.
- 1.3.2 Иргэдийн эрүүл мэндийн нэгдсэн мэдээллийн санг үүсгэж, орон нутгийн болон бүх шатлалын эмнэлгүүдийн оношилгоо, мэдээллийг цахимаар солилцох тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 1.3.3 “Элэг бүтэн Баянхонгор” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, “Хавдрын эсрэг хамтдаа” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 1.3.4 “Эрүүл шүд-Эрүүл хүүхэд хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, хүүхдийн хоолойн архаг /ангинаа/ өвчнийг эрт илрүүлэн эмчлэх, ирээдүйд учрах эрүүл мэндийн эрсдэлээс бага насанд нь сэргийлж, “Эрүүл ирээдүй” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 1.3.5 Эмэгтэйчүүдийн товлोलт дархлаажуулалтыг аймгийн хэмжээнд нэвтрүүлж, умайн хүзүү, хөхний хорт хавдраас сэргийлэн эмэгтэйчүүдийн эрүүл мэндийн “Энх бүсгүй” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 1.3.6 Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний хөгжил, ур чадварыг тасралтгүй дэмжиж, гадаад дотоодын сургалт, үйл ажиллагаанд хамруулан “Цогц чадамжтай эмч” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 1.3.7 Эрүүл мэндийн байгууллагын ёс зүйн салбар хороодын үйл ажиллагааг тогтмолжуулж, эмнэлгийн мэргэжилтний ёс зүй, харилцаа хандлагыг сайжруулан, нийгэмд эерэг хандлагыг бий болгоход чиглэсэн “Эрүүл мэндийн салбарын эелдэг ажилтан” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 1.3.8 Бэлгийн замаар дамжих халдвар, сүрьеэгийн халдварыг бууруулан, урьдчилан сэргийлэх олон талт арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 1.3.9 Охидын жирэмслэлт, үр хөндөлт төрөлтийг бууруулан, өсвөр насны охидын нөхөн үржихүйн эрүүл мэндэд учрах эрсдэлээс сэргийлж, зорилтот үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.
- 1.3.10 Ахмад настны эрүүл мэндийг дэмжиж эмчилгээний дараах сувилахуй, нөхөн сэргээх төрөлжсөн тусламж үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэн санхүүжүүлнэ.
- 1.3.11 Идэвхтэй хөдөлгөөн, чийрэгжүүлэх дасгал, эрүүл амьдралын хэв маягийг дэмжсэн зориулалтын зам, талбай, цогцолборуудыг байгуулж, халдварт бус өвчлөлийг бууруулан, хүн амын дундаж наслалтыг нэмэгдүүлнэ.

[Signature]

[Signature]

000000001

1.4 Чанартай боловсрол шинжлэх ухаан, инновацын хөгжил

- 1.4.1 Ерөнхий боловсролын сургууль, Цэцэрлэгт сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх хүний нөөцийг бэлтгэх, тогтвор суурьшилтай ажиллахад дэмжлэг үзүүлнэ.
- 1.4.2 Тусгай хэрэгцээтэй хүүхэдтэй ажиллах дохионы хэлний багш бэлтгэхэд дэмжин ажиллана.
- 1.4.3 Өдөр өнжүүлэх бүлгийн ажиллах журмыг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.
- 1.4.4 Боловсролын салбарын ажилтан албан хаагчдын нийгмийн баталгааг хангах хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 1.4.5 Иргэдийн эрүүл мэнд, бие бялдрыг хөгжүүлэх, чийрэгжүүлэхэд анхаарч фитнес заалны үйл ажиллагааг тогтмолжуулна.
- 1.4.6 Хувь хүн гэр бүл, байгууллагын соёлыг төлөвшүүлэх бодлого боловсруулна.
- 1.4.7 Сурагчдын сурлагын амжилт, чанар стандарт хангалтыг сайжруулах бодлогыг дэмжиж, баримт бичгийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

1.5 Тогтвортой-Амар амгалан гэр бүл

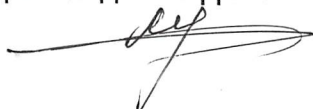
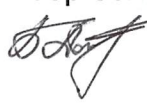
- 1.5.1 Зорилтот бүлэгт чиглэсэн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний чанарыг сайжруулах, өрхийн амьжиргааг нэмэгдүүлэх бодлого боловсруулан хэрэгжүүлнэ.
- 1.5.2 Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн нийгмийн халамж үйлчилгээг төрийн байгууллагуудтай хамтран хэрэгжүүлэх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- 1.5.3 Хувь хүн гэр бүлтэй ажиллах хүний нөөцийг бэлтгэх, ажлын байраар хангах тогтвор суурьшилтай ажиллахад дэмжлэг үзүүлнэ.
- 1.5.4 Хөдөлмөр эрхлэлт зуучлалын үйлчилгээг хэрэгжүүлэх бодлого боловсруулан ажиллана.
- 1.5.5 Гадаадад хөдөлмөр эрхэлж мэргэжил эзэмшиж буй иргэдийн мэдээллийн санг бүрдүүлж, тэдний орон нутагтаа хөдөлмөрлөх, бизнес эрхлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.
- 1.5.6 Гэр бүл дэх эцэг эхчүүдийн үүрэг оролцоог нэмэгдүүлэх чиглэлээр хөтөлбөр боловсруулна.
- 1.5.7 Гэр бүлд зөвлөгөө өгөх үйлчилгээг боловсронгуй болгож, гэр бүл төлөвлөлтийг сайжруулсан бодлого боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

1.6 Хүүхэд хамгаалал, хөгжлийн чиглэлээр

- 1.6.1 Хүүхдийн хөгжил, хамгаалал төлөвшлийг сайжруулах орчинг бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.
- 1.6.2 Хүүхэд, багачуудын бие даах чадварыг нэмэгдүүлж, хөгжүүлж, тэдний төлөвшлийг сайжруулах чиглэлээр шат дараатай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.
- 1.6.3 Хүүхдийн хүчирхийлэл, ахуйн осол гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр олон талт арга хэмжээг зохион байгуулна.
- 1.6.4 Хүүхдийг зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлж, хүүхэд олноор зорчих хэсгийн гарц, гэрлэн дохио, хурд сааруулагч, камертай болгоно.
- 1.6.5 Хүүхдийн тоглоомын талбай, орчны стандартыг мөрдүүлж хүүхдэд аюулгүй орчин бүрдүүлж хяналтыг сайжруулна.
- 1.6.6 Сумд Хүүхэд залуучуудын чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөх газруудын тоог нэмэгдүүлнэ.
- 1.6.7 Хүүхдийн болон ахмадын сэргээн засах сувилал байгуулна.

1.7 Залуучуудыг дэмжих чиглэлээр

- 1.7.1 Залуучуудын хөгжил төлөвшлийг сайжруулж, нийгмийн оролцоог нэмэгдүүлж идэвхтэй амьдралыг нь дэмжсэн бодлого боловсруулж хэрэгжүүлнэ.
- 1.7.2 "Залуус бидний төлөө- бид залуусын төлөө" төсөл хэрэгжүүлж, залуусын оролцоотой төрийн бус байгууллагуудыг чадваржуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 1.7.3 Залуу гэр бүлийг дэмжсэн бодлого боловсруулан, гэр бүл төлөвлөлт, харилцаа хандлагыг дээшлүүлсэн хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

000000002

64
 БЮА

1.7.4 Залуучуудын хөгжлийг хангасан орчин үеийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн сургалтуудыг насан туршийн төвөөр дамжуулан явуулна.

1.7.5 Шинэ суурьшлын бүс, инженерийн шугам сүлжээг шийдвэрлэж, иргэдэд газар өмчлөх ажлыг үргэлжлүүлнэ.

1.8 Тусгай хэрэгцээ /хөгжлийн бэрхшээл/-тэй иргэдийг дэмжих

1.8.1 Тусгай хэрэгцээ /Хөгжлийн бэрхшээл/-тэй иргэдийн нөхөн сэргээх, сэргээн засах эмчилгээний тусгай эмнэлэг, сувиллын газар байгуулахад бодлогоор дэмжин ажиллана.

1.8.2 Тусгай хэрэгцээ /хөгжлийн бэрхшээл/-тэй иргэдэд нэг цэгийн үйлчилгээгээр үйлчилдэг болно.

1.8.3 "Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийг хангах", нийгмийн хамгаалал, хөгжлийг сайжруулах" хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

1.8.4 Хөдөө орон нутаг сумдад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг тэгш хамран сургах, нөхөн сэргээх өдрийн үйлчилгээг дэмжин ажиллана.

1.9 Ахмадуудад үзүүлэх үйлчилгээ

1.9.1 Ахмад настны амралт чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх, хөгжих төв, цэцэрлэгт хүрээлэнг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

1.9.2 Ахмад настанд үзүүлэх үйлчилгээг сайжруулах, хөнгөлөлт эдлүүлэх, дэмжлэг үзүүлэх, хөдөлмөр эрхлэхэд төрийн зүгээс үйлчилгээ үзүүлэх журам боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

1.9.3 Ахмадын зөвлөх үйлчилгээг хэрэгжүүлэн, тухайн баг сумын харьяат ахмад настнуудад чиглэсэн олон талт үйлчилгээг зохион байгуулна.

1.10 Үндэсний бахархал, өв соёл, спорт

1.10.1 Соёлын салбарын хүний нөөцийг чадавхжуулж дэмжлэг үзүүлнэ.

1.10.2 Нийтийн биеийн тамирыг хөгжүүлж, хөдөлгөөний дутагдлаас сэргийлэх чиглэлээр хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

1.10.3 Спортын дасгалжуулагчдыг мэргэшүүлэх сургалтын тогтолцоог сайжруулж, биеийн тамир, спортын арга зүйчийн ажлын байрыг нэмэгдүүлж, биеийн тамирын арга зүйч ажиллуулна.

1.10.4 Тахилгат уул, ус, газар нутгийн мэдээллийн санг бүрдүүлж, тахин шүтэх ёсыг түгээн дэлгэрүүлэх журам боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

1.10.5 Түүх угсаатны зүйн музейн түүх дурсгалын үзмэрүүдийг олон нийтэд таниулах орчин бүрдүүлнэ.

1.10.6 Хүүхдийн театр, хүүхдийн номын сан, хүүхдэд зориулсан бүтээл зэрэг соёлын өвийг түгээн дэлгэрүүлж, хүүхэд хөгжлийн төвүүдэд шаардлагатай сургалт, танин мэдэхүйн дэмжлэг үзүүлнэ.

1.10.7 Түүх соёлын өвийг сүйтгэж байгаа хууль бус үйл ажиллагаатай хатуу тэмцэж, хариуцлагыг чангатгаж, биет болон биет бус өвийг хамгаална.

1.10.8 Монголын үндэсний баяр наадам, үндэсний спортын язгуур шинжийг хадгалан уламжлуулах, сурталчлан таниулах, үндэсний спортын наадмыг зохион байгуулна.

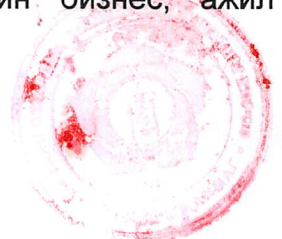
ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

2.1 Орон нутгийн төсвийг хэмнэлттэй, үр ашигтай төлөвлөн төсвийн орлогын бүрдэлтийг сайжруулж санхүүгийн алдаа зөрчлийг бууруулах салбарын боловсон хүчний мэдлэг чадварыг дээшлүүлэх, төсвийн ил тод байдлыг хангах зорилгоор "Тунгалаг санхүү" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

2.2 Арьс шир боловсруулах цехийн үйл ажиллагааг тогтворжуулна.

2.3 Төвлөрсөн замын дагуу болон аялал жуулчлалын маршрутаар үйлчилгээний дэд бүтцийг бий болгож, ажил үйлчилгээ эрхлэх газрыг орон нутгийнханд олгох замаар иргэд аж ахуйн нэгжийн бизнес, ажил эрхлэлтийг бодлогоор дэмжинэ.

000000003

АТТБ М

17143
1087 9

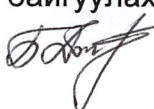
- 2.4 Амралт сувилал, аялал жуулчлал, үйлчилгээний газарт стандартын шаардлага хангасан ус хангамж, ариун цэврийн байгууламжийг үе шаттай нэмэгдүүлнэ.
- 2.5 Аялал жуулчлалын үйл ажиллагаа явуулж байгаа, аж ахуй нэгж, иргэдэд хүү багатай, хөнгөлөлттэй зээлд хамруулж үйл ажиллагааг өргөжүүлэх чиглэлээр дэмжиж ажиллана.
- 2.6 Баянхонгор аймгийн хэвтээ болон босоо тэнхлэгийн авто замын дагуу дотоод, гадаадын жуулчдын амрах, түр буудаллах цэгийг төр хувийн хэвшлийн хамтын оролцоотойгоор байгуулна.
- 2.7 Сумын хөгжил" хөтөлбөр хэрэгжүүлж, сумын төвийн айл өрхийг инженерийн шугам сүлжээгээр холбож, гудамж хорооллыг зам гэрэлтүүлэгтэй болгоно.
- 2.8 Сумын гэр хорооллын айл, өрхүүдийн дунд бохирын нэгдсэн шугам татах, био жорлон нэвтрүүлэх замаар хөрсний бохирдлыг багасгана.

ГУРАВ. ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

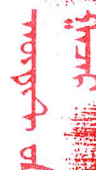
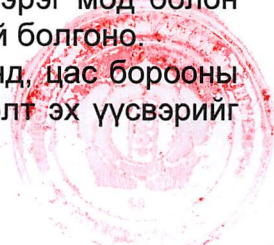
- 3.1 Төрийн байгууллага бүрд төрийн албан хаагчийн "Нийгмийн баталгааг хангах" хөтөлбөр, төрийн албан хаагчийн "Сургалтын хөтөлбөр"-ийг батлуулан хэрэгжүүлж "Орон сууц хашаа байшин худалдан авахад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх" журмыг хэрэгжүүлэх ажлыг жил бүр зохион байгуулна.
- 3.2 Төрийн үйлчилгээг операторын үйлчилгээнд шилжүүлж, үйл ажиллагааг нь чанаржуулж тогтмолжуулна.
- 3.3 Хариуцлагатай төрийн албан хаагч, хариуцлагатай засаглал хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 3.4 Гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, хянах нөхцөлийг сайжруулна.
- 3.5 Мал хулгайлах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, малын хулгайтай тэмцэхэд иргэн төрийн бус байгууллагын хамтын ажиллагааг дэмжих замаар мал сүргийг гэмт халдлагаас хамгаалах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.
- 3.6 Гамшигт үзэгдлүүд (ган зуд, газар хөдлөлт, хүчтэй шороон шуурга г.м)-ийн тархалт, давтамж, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл, эрсдэл аюулын талаар судалгааг тогтмол явуулж эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх бодлого хэрэгжүүлж зохих нөөцийг бүрдүүлнэ.
- 3.7 Болзошгүй гамшиг нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдалд зориулалттай эрсдэлийн сан байгуулж, иргэдийн боловсролыг дээшлүүлнэ.
- 3.8 Цэрэг, эх оронч үзэлд суурилсан "Оюутан цэрэг" хөтөлбөрт хамрагдах оюутны тоог шат дараатай нэмэгдүүлнэ.

ДӨРӨВ. НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

- 4.1 Усны нөөц, голуудын урсац бүрэлдэх эхийн 55-аас доошгүй хувийг улсын болон орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авна.
- 4.2 Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хамгаалалтын менежментийг боловсронгуй болгож төр хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн түншлэлээр хамгаалалтыг сайжруулах ажлыг зохион байгуулна.
- 4.3 Бэлчээрийг нөхөн сэргээх "Малчдын дундын сан" байгуулна.
- 4.4 Түүх, соёлын дурсгалт газар, ус, ой, эко систем, ховор амьтан, ургамлын тархац бүхий нутаг, өвөрмөц тогтоцтой эко системийг улсын болон орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авч, тухайн бүс нутагт ажиллаж амьдарч буй иргэд, бүлэг нөхөрлөлтэй хамтран хамгаалалтын оновчтой бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 4.5 Гол, горхи, булаг, шандны эх, гүний худгуудын хамгаалалтын бүсэд болон цөлжилт, элсний нүүдэлд автаж хөрсний элэгдэлд орсон газруудад гүнээс чийг татаж амьдрах чадвартай заг, тоорой, сухай, хайлаас зэрэг мод болон харгана, торлог, тэсэг, шаваг, шар мод тарьж ногоон хэрэм бий болгоно.
- 4.6 Ашиглагдаагүй байгаа бэлчээр нутагт худаг гаргах, булаг шанд, цас борооны ус хуримтлуулах хөв цөөрөм байгуулах хэлбэрээр усны нэмэлт эх үүсвэрийг

000000004

544
007423

бий болгож, ашиглагдаагүй байгаа бэлчээрийг усжуулсан, ойжуулалт хийсэн малчдын бүлэг, хоршоо, байгаль хамгаалах нөхөрлөлүүдийн санал санаачилгыг дэмжиж, санхүүгийн дэмжлэг олгох, урамшуулах механизмыг бий болгоно.

- 4.7 Сумын оршуулгын газар олголтыг цэгцэлж, орчин үеийн шарил чандарлах технологийг нэвтрүүлнэ.

ТАВ. ХҮНС ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ

- 5.1 Хөдөө аж ахуйн салбарт малчид, тариаланчдын залгамж халааг бэлтгэх "Илгээлтийн эзэн-III" аяныг хэрэгжүүлнэ.
- 5.2 "Монгол мал-2" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж малыг эрүүлжүүлэх, чанар, ашиг шимийг сайжруулах ажлыг эрчимжүүлж, малын тоог чанарт шилжүүлж ашиг шим, хүртээмжийг сайжруулах, малын генийн санг хамгаалах, биотехнологийн ололтыг нэвтрүүлнэ.
- 5.3 Малыг ялган тэмдэглэх, бүртгэлжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сан, малын гаралтай бүтээгдэхүүний мөшгөх цахим тогтолцоог хөгжүүлж өргөжүүлнэ.
- 5.4 Иргэдээ орон нутагт үйлдвэрлэсэн төмс хүнсний ногоо, мах махан бүтээгдэхүүн талх нарийн боов, жимс жимсгэнээр хангах "Органик хүнс" төсөл хэрэгжүүлж, өрхийн тариалалтыг дэмжиж дотоодын хэрэгцээний тодорхой хувийг хангана.
- 5.5 Нутгийн шилмэл омог, үүлдрийн малыг өсгөн, эдийн засгийн эргэлтэд оруулж, тааварлаг чанарыг сайжруулна.
- 5.6 Малын халдварт өвчин тархах, давтамжийн судалгааг үндэслэн мал эмнэлгийн цогц арга хэмжээг эрчимжүүлж, эрүүл бүс нутаг гэсэн статусаа баталгаажуулна.
- 5.7 Услалтын системүүдийн ашиглалтыг сайжруулж, төмс хүнсний ногоо, тэжээлийн болон эмийн ашигт ургамал тариалах бодлогыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.
- 5.8 Мах, сүүний чиглэлийн мал үржүүлэх бүс нутгуудын малыг эрүүлжүүлэх хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн тодорхой үр дүнд хүрч, "Эрүүл бүс" нутагт тавигддаг олон улсын шаардлагуудыг хангаж зах зээлд сурталчилна.

МЭДЭЭЛЛИЙГ БИЧСЭН:
БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫГ ТӨЛӨӨЛЖ
ДАРГА *[Signature]* Д.ЦЭДЭНСОДНОМ

[Signature]

[Signature]

000000005

